ŞbN

Nomer ərttee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Təp cəbyleliniŋ organь

Pygy telegejniŋ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьzьŋar!

„Şьn" solunga pizideriniŋ ərttee:

Xuuzunda pizidikcilerge:

1 cьlda . . 5 a.—
6 ajda . . 3 a.—
3 ajda . . 1 a —80

3 ajdan kudu pizidişkin albas

Solun pizidcer erler: Təp xarьlzaa kontoru, ooŋ kədee salььrlarь polgaş poştaccьlarga pizider.

Alьaп polgaş yletpyr cerleringe
1 cьlda . . . . 8 akşa
6 ajda . . . . 5 akşa

Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . 10 akşa
6 ajda . . . 6 akşa

„Şьn" solun redaksьzьnьn adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şəly. Şetinkin kudumcuzu pazьŋ № 2.

1936 cьldьn oktabr 17 xynyndə subodа № 81 (582)

1937 cьlda „Şьn" solunnuŋ cagьlgazьn erestiŋ corudaalьŋar!

Solun cagьlgazьnьn talazь-pile ARN TK prezidiymynyn toktaalьn kyyssediiliŋer

1936 cьldьn 9 ajnьn 19-ta yndyrgen ARN TK-nьn prezidiymynyn toktaalьnьn pir tugaar cylynde ajьtkanь polza: „Pygy nam organizastarь polgaş ooŋ tus-tus kezigynneri solun cagьlgazь polgaş taradьlga azьlьn namnьn massalьoŋ azьlьnьn cugula kezee tep pilgeş, ol azьldь tap-tarьj pottandьrьp corudar tugajьnda podunun kyzyn salьr uzurluq"..„Solun cagьlgazьn kalbaa-pile corudarьn podaaş, 1937 cьldьn solunnunun pot-ərtteen amgь turganьndan ciigedir"...tep toktaatkan.

ARN TK-nьn ol ajttььşkьnьn parьmdalaaş, 1936 cьldьn 10 ajnьn 8-te „Şьn" solun redaksьzьnьn azьlcьlarьnьn cəbylel xuralьndan tarьj kyyssedir kol-kol azьldar tugajьnda yndyrgen toktaalьn №79 (580) „Şьn" solunda parlap yndyrgen. Ol toktaaldьn iştinde „Şьn" solunnun 1936 cьlda cagьdar ertteen ciigedir teenin parьmdalaaş, orttumaa-pile podaarga 45% cedir ciigetken. Uş ajnьn cagьlgazьnьn xuussaazь ebeeş polgaş pir talazьnda cagьlganьn yr polbajьn ərylep, kudulap turarь ooŋ polur, iji talazьnda solun taradьlgazьnьn pudulgaktьoŋ cyylynyŋ camdьk kolu ьnda poop turar təleede, 3 ajnьn cagьlgazьn cok kьlgan. Po polza, solun cagьlgazьn əq-əregege cedir, kizi pyryge cedir cagьdar coruktu kalbatttьrьnga ьlaptьoŋ idiişkin polgan tur.

Solunnun cagьdar ərtttee ciigeen cybe təleede, 1937 cьlda respublikka „Şьn" solunnun cagьlgazьn 7.000 sanga cedirer sorulganь salgan. Po sanь cedip alьrda, anaa-la olurarga polu peer ebes, xerek kьrьnga tьrbanajьndьr azьl coruduq turgaş cedip alьr appaar. Cagьlga talazь-pile moon murnunda turgan cetpes cyyiderni pyryn cajlatkaş, moon songaar solun cagьlgazьn kalbarttьp, oon taradьlgazьn ekkizider coruk uluq negeldetiq polur. Ьndьoŋ təleede, pygy kozuunnarnьn, pydyrylge cerlerinin nam organizastarьnga polgaş aratkor organizakcьlarьnga solun cagьlgazьnьn tap-tarьj corudar azьldarьnьn arga xemceqlerinin tugajьnda „Şьn" solun cerinden idegep tьnnadьrь polza:

1. ARN TK-nьn solun azьlьnьn tugajьnda toktaalь-pile solun azьlcьlarьnьn cəbylel xuralьnьn toktaalьn kədee arat conga tarьj tanьştьrьp, solun cagьlgazьn kalbarttьr tugajьnda ARN kozkomnarь polgaş aratkor surgakcьlarь temcizip algaş, kədee sumu, yyrler-ce pottarьnьn idepkejliqlerin tuskaj tomujlap yndyrer.

2. Sumu, yyrler-ce yngen surgakcьlar ol onaaşkan sumularьnga pargaş, sumunun idepkejliqlerin ebileldep algaş, tus-tus arbannar-ce brigattar tomujlap yndyrer. Ol brigattar arbannarnьn xamaattьlarьn xuraldarkaş, anaa solun parlalganьn azьk-tuzazьn tajьlbьrlap peer polgaş ARN TK-nьn toktaalь, paza solunnarda ynyp turar materialdardan cugula pildingir cyyiderni conga tanьştьrьp peer.

3. Sumuga pargan surgakcь, nam, areve yyrleri polgaş sumu cagьrgazьnьn canьnga solun cagьdar polgaş ooŋ taradьlgazьn ekkizider idepkejliq pəlyk tomujlap turguzar. Ooŋ-pile kadь arban sanьnga pir-pir kizilerni tomujlap turguzar. Olar polza, tus sumunun iştinge solun cagьlgazьn corudarьnga polgaş ooŋ taradьlgazьn ekkizideringe xarььssalgalьoŋ ulus polur. Arbannar canьnda turguskan ulus cabtkan solununun ərtteen saadatpajьn, ol toraan-na sumuda tomujlattьrgan pəlykke tuskaj majьk-pile tuzaap pergeş, xolunun yzyyn ap alьr uzurluq. Sumunun pəlyy polza, arbannardan polgaş cer-le ooŋ-moon xyleep algan cagьlgazьn əj-şaanda tuskaj majьk-pile kozuun poştazьnga tuzaap pergeş, xolunun yzyyn ap turar.

4. Sumuda solun cagьlgazьnьn polgaş taradьlgazьnьn pəlyy mьndьoŋ janzь azьldaar uzurluq: 1) solun cagьlgazьnьn akşazьn xyleep alьr polgaş onu kozuun poştazьn-ce tamcьdьp corudar, 2) poştadan kelgen solunnu xyleep alьr polgaş onu arbannardan solun taradьkcьlarьn-ce tus tus taradьp peer, 3) sumu, arbannarnьn solun cagьlgazьnьn akşazьn şьn corudup turar, turbazьn xaragalzap kəər polgaş xarьn pottarь-pile xarььlaar, 4) solun taradьlgazьnьn azьlь şьn corup turar-pe, turbas-pe teerzin xьnap kərby-şaan, sumuda solun cagьlgazьnьn şimceeşkin n 15 xonuk ijik-pe. pir aj polgaş-la „Şьn" solunga tynnep pizip turar uzurluq. Arbannarda ulustar solun cagьlgazь-pile taradьlgazьn kataj corudar.

5. Kyrekonomnar polgaş aldьn uurgajlarьnga, oon-taa əske pydyrylge cerleringe solun cagьlgazьn corudar tuskaj şьdamьkkaj kizini, ol cerde nam, areve yyrleri tap-tarьj tomujlap alьr uzurluq. Ol tomujlatkan kizi polza, tus pydyrylgenin iştinde solun cagьlgazь kajь xire corup turarьn 15 xonuk ijik-pe, pir aj polgaş-la „Şьn" solunga tynnep pizip turar.

6. Nam, areve yyrleri, oon tustus kezigynneri paza aratkorlar sumu, arbannarda solun cagьlgazьn polgaş oon taradьlgazьn corudar tuskaj ulustar par-la polgaj teeş, olarga najttaaş olurup alьr polza, okta polbas. Xarьn olarnьn azьlьnga xyn-pyrynyn pottuq paaştaigazьn perip, kizipyry-le solun cagьlgazьnga sageş salьp, ьlangьja nam, areve kezigynneri polgaş aratkorlar pir kizi-le pir aj iştinde ьnca kizige solun cagьdar-men tep arazьnda margьldaa janzьlьoŋ azьl corudar polza, solun cagьlgazь ulam kəbydeer polgaş cedip alьr teen sanьbьstь toldurup şьdaar-pis. Ьncangaş, pygy nam organizastarь, ooŋ tus-tus kezigynneri polgaş pygy aratkorlar tooza şimceer polza, solun cagьlgazьnьn tugajьnda ARN TK prezidiymynyn toktaalьnda ajьtkan cyyldy am erestiq kyyssedip şьdaar tur.

7. Solun cagьlgazьnьn akşazьn samcьqdaar coruk-pile erestiq temissezir polgaş po tugajьnda cangьs curumnuq tanzь-majьktь respubliktьn iştinge aldarzьdьp corudar. Ol majьktьn xebirin manaa ajttьrь polza:

Solun cagaan kizinin podunga xvitanzьzьn pergeş, po majьktь iji xuu pizeeş, ooŋ pir xuuzun poştaga cedirip peer polgaş pir xuuzun podunga arttьrьp alьr. Mьndьoq majьktь sumu, arbannarnьn canьnda solun cagьlgazьnьn azьlьn corudarlar pir təmej xereqleer uzurluq.

8. Kozuun poştazь ol majьktь parьmdalaaş, sumular-ce taradьr solunga kizinin adьn polgaş arbanьnьn tugaarьn argalьq polza kattaj salza coguur. Cyge teerge, sumu, arbannarda attaş ulus xəj turar təleede, pir əske kizinin adьnьn kьrьnga pargaş, ol solun orlur castьr polgaş şuut cider cyyl oon yner tur. Ьndьq təleede, argalьq-la polza, arbanьnьn tugaarьn salьr coruk ton cugula polur tur.

Ystynde ajьtkan cyyiderni topcu saabьrcьgaş kьlьp algaş, onu parьmdalap erestiq azьldь corutkaş, 1937 cьlda solun cagьlgazьn 7000 cedirer teen sorulganь pir ьst-pile cedip alьlьnar.

„Şьn" solun ceri.

Uluq-xemden telegram

ARN TK-ga

Uluq-xem kozuununun namьnьn 10 tugaar Uluq xuralь po cьldьn 10 ajnьn 11-de azьttьnqaş, ARN TK-ga polgaş ooŋ xyndylyq paaştьncьlarь eşter Toka, Pajьr Slerge iziq pajьrьbьstь cedirip tur-pis.

Tьba arat respubiliktьn politiktьq manlajь polur—ARNnьn şьn pьzьq paaştaanьnga tajangaş, tus kozuunnun iştinge uluq tiilelgeliq cedilgelerni cedip ap keldibis: Mal azьlьn sajzьradьp, sigen kezilgezin enir cьlgьzьndan 178,45%, tarьlga şəlyn 11%, kultur pizikke өөrenze coguur nazьnnьqlarnь enir cьlgьzьndan 10% azьr şkolaga xandьrьp, paza po cьlьn kozkoopka mal sadьp alььşkьnьn 100% kyyssedip aldьbьs.

Po tynnelderibisti tus kozuunnun namьnьn 10 tugaar Uluq xuralьndan Slernin murnunarga ileretpi-şaan, uk xuraldan tangьraqlaarьbьs polza, kelir yjenin eelceqliq azьiagьj'arьn, ьlangьja mal azьlьn өstyrerin erestiq corudup, nasionaldьn tьl piziinge өөreniringe polgaş revolustuq kulturnun xereen ulam sajzьradьp, kalbak arat tymennin orttuzunga uguulga tanьdьlga azьlьn corudup, şkola polgaş nam cьrьdььşkьnnarьnьn şьnarьn ekkizider-pis.

Arat tymennin polit. mederelin tьnzьdьp, TAR-nьn nam, cazaanga polgaş arat tymeninge kьzanььştьq feodal—teokrat idegetternin xoralьq pajdalь-pile eres xyrezir seremcilelibisti ulam tьnzьdar-pis.

Pygy telegejnin proletarlarьnьn paşkьzь eş STALIN telgerezin!

Komunistьq Internasional telgerezin!

oon paaştьncьzb eş DIMITROF telgerezin!

TAR-nьn nam, cazaa polgaş oon xyndylyq paaştьncьlarь Toka, ~~Cyrmit-tazь~~, Xemcik-ool, Pajьr telgerezin!

Xural prezidiymy.

ARN 10 tugaar Uluq xuralьnga azьlьbьs tynneli

Cөөn-xemcik kozuununun Xorum-taq sumuzunda 25 tugaar nam yyrynyn azьl-agьj, kultur talazь-pile azьl corudulgazьn ap kөөrge:

Maldьn өzyldezi:

	1935 c.	1936 c. eskeni
1. Inek	173	229
2. Cьlgь mal	83	92
3. Xoj	953	1044
4. Өşky	888	1017
Kattьşkaş . . .		. . .

Mal kazaazь polgaş sigen peletkeli:

	1935	1936 c. eskeni
Kışkь cьlьq kazaa .	55	103
Orttumak cьlьq kazaa	17	19
Sigen ga-pile	4	8
Puudu	598	1442

Kultur talazь-pile:

	1935 c.	1936 c.
„Şьn" solun cagaanь	20	18
„Areve şьnь"	2	2
„Xostuq arat"	-	10
„Cazaktьn kol medeezi"	2	1
Pizik pilirt	26	25
Pilbezi	3	2

Moon ap kөөrge, tus yyrnyn kultur talazь-pile cetpesteri am par polgaş өske-taa azьldar talazьnda cetpes coruktar eleen xəj tur.

Mьndьqnьn təleezinde, ARNnьn 10 tugaar Uluq xuralьnga cetpes azьldarьn cok kьlьp, caacaa cediişkinnerni cedip algaş pelek kьldьr uzurazьrь cugula tur. Surgakcьlap coraan Puga.

Ekki azьldьq arattardan yleger alьŋar

Cөөn-xemcik kozuununun Xorum-taq sumuzunda 1930 cьlda tuzalamcaa algan malьn өstyrgen arattar par.

1930 cьlda peş poda cetpes turgaş, am po cьlьn kancaldьr өstyrgenin manaa todargajlaarga:

1. Lopsannьn—94 paaş.
2. Sьrbajnьn—209 paaş.
3. Təngyr-ooldun—42 paaş.
4. Takpajnьn—25 paaş.
5. Kezikpennin—56 paaş.
6. Tarzaanьn—126 paaş.—şak mьncaldьr өstyrgen turlar.

Po arattar polza, tuzalamcьga algan malьn koncuq ekki өstyryp, cybee cetikpes coraanьndan am polza, 10-15 podalьq poop, nam, cazaktьn accь-xabьjaazь-pile ekki curitalganь tьp ap turarь ol tur.

Sumu sekreteri O. Torzu.

№ №	Kozuun sumuzu	Arban №	Solun cagaan kizinin adь	Kandьq solun cagaan	Xuussaazь	Ərttee akşa	Ərttee kəp.	Kazandan egelep cagaan

Tajьlbьrь: Po majьktь ama saazьnnьn carttьbnga tyzyryp pizip algaş, solun cagaan kizi pyryzyn manaa pyrytkep ap turar.

TARN-nьn 10 tugaar Uluq xuralьnga

TAR kooperazьnьn azьlь

(TTK oralakcь targazь eş Torlaazьktьn cyyly)

Kooperas polza, curtta sadьq şugumun tudup, curttun azьl-agьjьnьn kol kezee polur mal azьlьnьn 1 tugaar tuzalakcьzь, orannьn pydyrykcy kyşterin xөqzyderinin kol cepsee polur.

TARN-nьn 9 tugaar Uluq xuralьndan, am polur 10 tugaar Uluq xuralьnga cedir arattьn kooperazь tөөgyde kөzylвeen caa cediişkinnerni cedip algan. Tus kooperastьn nazьnь cyq-le 10 xar azьp turza-taa, po arazьnda SSRE-nin tuzalamcьzь-pile xөjge kөstyr cediişkinneri par polgan.

Xereqleldin kooperazь taştьkkь sadьqnьn xarьlzaazьn cyq-le SSRE-pile kьlьp, oon algan ciik өrtiektiq paraannarь-pile arattarnь xandьrьp turar polgaş taştьkkьdan kiirer paraan cьl-cьlda өzyp kelgen:

Pir ebes 1932 cьlda 3.358.600 akşanьn paraanьn ekkelgen polza, 1935 cьlda 5.816.700 akşanьn paraanьn ekkelgeni-pile şьqzaqda cьdar paraan xөj polgaş yndezinnin xereqleer cyzyn-paazьn ekki şьnarlьq, solun paraannarnь ekkep turar.

Po polza, TAR-nьn cazaa polgaş namьnьn şьn paaştalgazь-pile arat connun et-xөrengi pajdalьn sajzьradьr yndezin kooperazьn mөgezidip turguskanь ol polur. Cer-cerde sadьqnьn salвьrlarьn turguzup, paza sumu pyryzynge tergi sadььn turguzup, arat tymenni şyydetpejin paraan-pile xandьrьp kelgen.

Ystynde cediişkinner-pile kadь, cetpes cyylder paza par: kozkooptar, paza cer-cerde koop azьldakcьlarь connun xereqlelin parьmdalap paraan cagььrь cetpes, cagььn corudupkaş, kattap өskerttir ijik-pe, paza sadьq kildizinden cyyl pyry paraannь teski yleeri am-taa cetpes, po coruk sadьp alььşkьnga paza totkar polur. Ьncangaş ertken cajьn mal, tyk polgaş өske-taa sadьp alььşkьn ьndьq-la koncuq ekki ebes ertken (Tandь, Kaa-xem, oon-taa өske kozkooptar).

Paza xuuccular polgaş connun orttuzunga massalьq azьl corutpazь-pile kooperascьlarnьn azьlьnga pergeler tabarьşkьlaar tur.

Ystynde ajьtkan, cetpesterni uzutkaarь-pile kadь, namьnьn 10 tugaar Uluq xuralьnga uktuştur cedip alьr sorulgalar polza:

Am yjede cugula cyylder өlyk, taraa polgaş algь-keeş sadьp alьşkьnь polur. Ol cyyl mal azьlьnga paza cugula, ьlangьja taşkaar yndyrer cyylybystyn 60 xuuzu өlyk polur teeede, xamьkla peletkeldi murnu-pile corudup, connun annaarda ap coruur poo cemzek, kyş xynezin polgaş өskezin-taa cecce xandьrьp turgaş. tiin, өlyk sadьp alьrьnьn planьn kyyssedir polgaş xarьn azьr kyyssedir-pis tep, 10 tugaar Uluq xuralga tangьraqlaar uzurluq-pis.

Arattar polza, arttьkşьlьq taaazьn kooperaska satkaş, podunun xereqleen cyylyn kooperastan alza coguur. Arattarnьn am pir cugula sorulgazь polza, tiinnep arttanьrьnga ekki peletвenip, coguur өjynde orannьn өlyk pajlaan azьqlaarь cugula.

Cer-cerde kooperastьn azьlcьlarь murnunda turganь ьşkaş tөp cerden ulus keep azьldь corutkaj-la tep olurar cyylderni cok kьlьp, connun orttuzunga an-өlyktyn sojup azaar şьnarьn kөdyrer teer cergezi-pile massalьq tanьdьlga azьlьn corudarь koncuq negettinip turar.

Connun talazьndan, xereqlelin paaş udur cugaalap, negeldelerin salьr xerek. Cazak, namdan өlyk vjezin arat conga azьktьь-pile ertterin podaaş, tergiin ancьlar polgaş kozuun, sumularda ekki azьldaannarnь şannaar teeş, on mun akşa şannal fonduzun tokтaatkanьn parьmdalaaş, TTK paaştaar ceri myn fondunu turguskan.

Moon-pile kadь sagьndьrьp kaarьm polza, am cyq-le өlyk, taraa sadьp alььşkьnь cyвe teeş, mal sadьp alььşkьnьn cer-le uttup polвas. Xarьn sadьp algan polgaş am sadьp alьr maldьn eldep cyyl kьşkь odar, cem, kazaa cyylderin paaş udur kөryp, azьraar sigenin taarьştьrьp alьr uzurluq. Kьzьn kuuştar polgaş annar eedin taşkaar yndyrer tөleede, onu sөөntyr sabalarьn peletkep, takpьr şyydel ynmezi-pile paraan xaarzaklarьn ortta azьqlaar cergenin azьldarnь cugulalap corudar uzurluq.

Cazak, namnьn şьn paaştalgazь-pile sadьq polgaş өske-taa azьl-agьj talazь-pile pistin curt cedilgeliq poop, yndezinnin kooperazьnьn cedişpezi cok poop, arat connu podunun azьlьn teskindir ebile deeni-pile kadь, yndezin kadьr talazь-pile paza elвen cediişkinniq:

1932 cьlda yndezin kaadьrlar cyq-le 34% turgan polza, 1936 cьlda 64,8% apparganьndan angьda, camdьk azьldarnь 100% tьbazьtkan tep polur: kөdee majgьnnarda şuptu tьba kaadьrlar azьldap, arat connun cancьl pajdalьnga taarzьp, olarnьn negeldezin xandьrьp turar. Cyl tize, 5 bugaldьr, 15 sanakcь, 7 peletkelci, 13 sklat ergelekcizi, 47 majgьn ergelekcizi, 8 magazin ergelekcizi—mьndьq yndezin kaadьrlarьbьs par.

Kьzьl-xoorajnьn uluq magazinnerinde pezin tьba kaadьrlar sadьqlap, arattarnьn xandьrьlgazьr kyyssedip turar. Moon murnunda ystynde ajьtkan sannar ьşkaş cedilgeler cer-le turвaan polgaj. Kooperas azьldakcьlarьn tьbazьdar tөp ajttьrьq ьndьq-la pelen ebes polgaj. Nam, cazaktьn xyn pyry paaştalgazь-pile pistin koperes po xire cediişkinni cedip algan tur.

Ьncalza-taa kaadьrlarnьn arazьnda ebeeş ebes cetpes cyylder paza par. Camdьk tөp-taa, kөd etaa cerlerde azьlьnga xarььssalga cok, aragalaar, azьlьnьn texniinge mergeziirin pilвas. Cizeeleerge, Kьzьldьn pir tugaar magazinden pir xamaatts kizi uluq erttektiq tonnar polgaş oon-taa eske paraannarnь mege talon pizip algaş kaaş udaa ap turda, soonda pilgen. Ol cyyy ajttьp tur teerge, sadьq azьlcьnnarьnьn azьlьnga xarььssalga cok polgaş oon texniinge mergezip şьdaвaanь ol tur, oon-taa өske paraanga kogarai yndyrer cyylder eleen par.

Koop kaadьrlarьnьn cetpes azьlьnьn kol cьldagannarь polza, xuuccularnьn xuralьn corutpas, arattarnьn orttuzunga sadьq paraan tugajьnda massalьq azьi corudarь sula, kozkooptarda xana solunnarь cok, şөleeliq şygymeylei corudarь sula, camdьktarnьn kulturluq caarttьlgazь cetpes polgaş oon-taa өske. Po cetpes cyylder-pile şuptubus eres temissezip, cok kьlьrьвьs şuptubustun xyleelgebis polur.

Moon songaar sorulgabьs

Xooraj koobu polgaş kozkooptarnь 4 tugaar kvartalda şuut pot orulga-carьlgalьq azьlga şilcider tep TTK-nьn paaştaar cerinden caa ajttььşkьn yngen.

Po tugajьnda xooraj polgaş kozkooptarnьn paaştaar cerlerinin azьldakcьlarь corudar azьlьn paaş udur pilip udurttup, azьlьnьn arga texniinge өөrenip, paza 1936 cьldьn carttьk tynnelinde paraan saarьlgazь, cyzyn-paazьn sadьp alььşkьnnarnьn cetpes cyylderin 4 tugaar kvartalda kyyssedip alьrьn ujgu cьdьn cok azьldap, taştьkkьdan arat connun xereqleer paraannarьn murnukkudan arttьk ebee-pile kiirip alьrda mal polgaş өlyk sadьp alььşkьnьnьn planьn azьr kyyssedir coruk polza, ystynde pot oru'ga-carьlgaga şilceen cerlernin xerek kьrьnga kyyssedir xyleelgeleri polur.

Tөp polg ş kөdee kozkooptarnьn kaadьrlarь: bugaldьrlar, sanakcьlar, majgьn, magazin skьlat ergelekcileri polgaş peletkelciler azьlьnьn arga texniinge murnukkudan arttьk өөrenip, xarььssalgazьn ulgattьrьp, kogaral yndyrerler-pile temissezir tugajьnda seremcilelin tьnzьdar uzurluq.

Slernin abs sorulgalarьnar polza, ekki azьl-pile orannьn et-ekonomun tujulвega cedir sajzьradьr, paza yndezin piziinge өөrenip, xamaatts eşternin ekki ylegerlerin albь-şaan, orus tьlga өөrenir uzurluq-sler.

Tuskaj xamaarьşpas TAR-nь ulam-na pьzьdьp, ьlangьja ARNnьn 10 tugaar Uluq xuralьnga onzagaj cedilgelerliq polurвustu murnuвuska tangьraqlap albьlnar eşter!

CURUKTA: Kьzьl-xooraj kooperativьnьn taş skladьnьn uzu tur. Pydyny-pile tьrttьrgan polza, pir kөryştyq sklat polur.

Po yjede kozuunnarnьn koopertiftarьnda paza uluq caagaj sklattar par poop turar.

TAR-da xarьlzaa azьlь

(Xarьlzaa ergeleer cernin targazь eş Kьzьl-ooldun cyyly)

TAR-nьn Xarьlzaa ergeleer ceri polza, oranda xarьlzaa azьlьn sajzьradьr tugajьnda Uustun 8 tugaar Uluq xuralьnьn şiipirlerin polgaş nam, cazaktьn xyn pyryde salьp turar ajttььşkьnnarьn xerek kьrьnga kyyssedir talazь-pile tьkka uluq azьldarnь kьlьp corutkan. Ьlangьja texnik talazь-pile cedi kozuunnarnьn tөp cerleri-pile xyn pyrynyn telefon xarьlzaazьn xolвaş ьrьp turguskan, arat tymennin azьlagьjь polgaş ertiem kulturun xөqzydyp kөdyrer corukka cidiq cepsek polur—orannьn işтinde ynyp turar solun parlalga polgaş alвan, amьnьn pizik, cagaa xarьlzaazьn cediştirip taradьp turar polgan.

Moon kөөrge, xarьlzaanьn azьl xeree cьl kelir tudum sajzьrap turar polgaş en ьlangьja arat tymennin erttem kulturun kөdyrer polgaş cazak, namnьn arat con-pile xarьlza-a-xolвaazьn sajzьradьp tьnzьdar corukka pottuq azьldь corutkan. Oon-pile kadь ARN-nьn 10 tugaar Uluq xuralьnga xarьlzaa azьlьnda par turar cedilgelerni topculap temdeqleerge polza:

Kaadьrlar polgaş tus tus cyyldernin attarь	Cьldarь	
	1935 c.	1936 c.
1) Nasional kaadьrlar	18 kizi	30 kizi
Xamaattьlar	35 kizi	18 kizi
2) Bydzet curumu-pile tьpkan orulgazь (akşa)	286 mun	275 mun
Carьlgazь (akşa)	286 mun	275 mun
3) Kozuunnarda poşta salвьrlarь	8	8
Ştattьq salвьrlar	3	4
Kereeliq salвьrlar	6	14
4) Telegraf-telefon şugumu	882 km.	987 km
5) Telefon cetkizinin өskeni	160	185
6) Radio kiirgen cerlernin өskeni	178	220
7) Azaalga kassazьnьn salьkcьlarьnьn өskeni	1223 kizi	1391 kizi
Olarnьn salgan akşazь:		
a) alвan cerlerinden (akşa)	124 mun	390 mun
в) xuu kizilerden (akşa)	133 mun	209 mun
8) Parlalga өzyldezi:		
1. „Şьn" solun (kezek)	3400	4700
2. „Areve şьnь" (kezek)	2230	3370
3. „Xostuq arat" (kezek)	—	3740
4. „Cazaktьn kol medeezi" (kezek)	300	1720
5. „Purungaar solun" (kezek)	1970	270

Po ystynde ajьtkan picce kezek cedilgeler-pile kadь, cetpes azьldarnь temdeqleerge polza:

1. Kozuunnarnьn poştalarь arat connun negeldezin cecce xandьrьp şьdaвas, solun parlalganь arattarnьn өq-өregezinge cedir cecce cedirip perвes. saadadьr cyylder ebeeş ebes kөstyp turar. Oon-pile kadь kozuunnun poşta ergelekcileri arattarnьn solun parlalga cagaan akşa-mөngynyn samcьqdaaq polgaş podunun xolunda kadagalap turar azaalga kassalarьnьn akşa-mөngynynyn occot tanzь pyrytkelin puruu kьlьp, akşa xөrengi samcьqdalьnga onaazьp turar cyylder par.

2. Kozuunnarnь radio-pile xandьrar coruktu material texnik talazь-pile xandьrьp şьdaвajьn turar cyylder ebeeş ebes par.

3) Kozuunnar-ce corudup turar poşta polza, maşinalar cetpestin xaraazь-pile coguur өj şaanda ynmes saadap turar.

4) Kьzьl-xoorajnьn iştinde telefon xarьlzaazьnьn talazь-pile polgaş radionun ytterin algьdar coruk ekki şьngььrap şьdaвaan polgaş texnik talazь-pile xandьrьlgazь cetpes.

5) Kaadьr talazь-pile cys xuu pьzьgьp şьdaвaan, cizee: nam kezigynneri Symвaa, Ьrвaan-ool soqlar Xarьlzaa cerinin nasionkaadьrlarь poop azьldap turgaş, coguur şөleezin algaş ol xeвeer kelвejin pargan polgaş oon-taa eske.

Xarьlzaa cerinin moon songaar corudar tep turar tergiin kol cugula azьldarь polza:

1) Kьzьl-xoorajga caa carttьk aftomat telefon stanzьzьn turguzar.

2) Tozu polgaş Tere-xөl kozuunnarьnga telefon ijik-pe radionu po 1937 cьlda materialь kelirge, egelep kьlьr tep turar.

3) Kьzьl-xoorajda turar Xarьlzaa cerinin celki salвьrь algьp turar cyвe tөleede, Xarьlzaa ergeleer cernin uluq pazьnьn 37 cьlda egelep kьlьr tep turar (Cөөn-xemcik, Uluq-xemge pir tөmej).

4) Pygy kozuunnarda azaalga kassalarь san-xөөny kamgalap, samcьodal cok turarь-pile oon sistemin өskertir.

5) Pygy kozuunnarda corup turar poştanь Sadьq-yletpyr jamьzьnьn murnunga ajttьrьq turguskaş, poştanь pygy kozuunnarga saat cokka cedirip turarьpile kozuunnar-ce corup turar maşinalarnьn kьrьnga yş maşina nemeeş, Xarьlzaa ergeleer cerge xarььssalgalьq turguzar coruk cugula.

6) Cazak, namnьn xyn pyryde yndyryp turar toktaal saavьrьn tamcьdar polgaş tөp cernin solun cyylderin taradьr tugajьnda kozuunnar pygydezin radio-pile xandьrar, onu arat conga kalвaa-pile taradьp, anaa texnik talazь-pile azьldaar kaadьrlarnь peletkeer coruk cugula.

Pii-xem kozuununuŋ namnьŋ 2 tugaar konferenzizi poop ertti

Po 10 ajnьn 12 xynynde tus kozuunda Arattьn revolustuq namьnьn 2 tugaar konferenzizi poop ertken. Ol konferenzige ARN TK murnundan xyndylyq eş Toka cede perges, ARN TK-nьŋ iletkelin kьgan, tus konferenzinin xamьk tɵleeleri kazan-taa kɵzyl-been kajgamcьk tɵɵgylyq poldu tep koncuq ɵɵryp, xyndylep yrgylcy xol caskap idepkej sonuurgalь kɵdyrlyp pajьrlap ertkenner.

Myn konferenzige: 1) ARN TK iletkeli; 2) ARN kozkomunun iletkeli; 3) songulda tugajь—mьndьq yş ajtьrьq cugaalaşkan.

Eş Toka podunun iletkelinge po arazьnda ARN-nьŋ pygy cedip algan uluq tɵɵgylyq cedilgelerin polgaş tus Pii-xem kozuununun nam kezigynnerinin po arazьnda uluq cedilgelerni cedip algan turarьn polgaş camdьk cetpes cyylderin iledip iletkenin xamьk tɵleeler cangьs ььt-pile pajьrlap xyleep algannar.

Oon taraazь-pile kozkom targazь eş **Amьrttaanьn** iletkeli egeleen. Uk iletkeldi tьnnaaş, tus konferenziden temdeqleeni polza, Pii-xemnin nam kozkomu ertken pir tugaar konferenziden peer azьl-agьj, kultur politik talazь-pile eвeeş eвes cedilgeliq polgan tur, cyl teerge, nam kezigynnerinin malьnьn paazь po cьlьn 20 xuu ɵzyldeliq polgan. Nam kezigynnerinin pizik piliri 80 xuu cetken polgaş tus curttun iştinde oruk tuduuşkununun talazь-pile en-ne uluq cedişkinni cedip algan teer xirezi-pile oon-taa eske cedigelerin sanap temdeqleen.

Oon kadьzь-pile namnьn praktik azьl kьrьnda cetpes cyylder paza tьkka xɵj tep temdeqleen. Cizeeleerge polza, nam kezigynnerinin malь 20 xuu ɵsken polza-taa, tus kozuunnun pygy arat conunun malьnьn paazь 2 cьl iştinde yrgy cy kudulaan tur. Ol polza, namdan arat conga ylegerci poop, mal azьlьnьn xamьk temisseiin-ce olarnь kaвaa-pile cьвra eвileidep şьdaвaan, xarьn arazь yzyk cyвe ьşkaş polgan; namnьn azьlьn corudarda namnьn cugula iştikki organizastьq massalьq azьlьn, cьrьdььşkьn, xural-suqlaa, curum coktar-pile xemceq ap temissel corudar, ьlangьja nam-ce idepkejliq arattarnь cьвra tьrttьp kiirer surttaal azьlьn corudar cizektiq azьldarnь ekki corutkanь sula; azьl corudarda cyq-le kandьq pir azьl agьjlarnьn yjezinde kampani paj dalььq, xarьn cazak-cagьrganьn azьl corudarь xeвirliq cyylder poop turgan; ɵske xɵj niittinin azььnga tuzalap. coguur paaş talga perip turganь, olarnь podun tolgandьr sьrьj eвileldeп turganь sula. Cizee: areve, OKTE. RTO polgaş ьlangьja xereezenner orttuzunga udurttukcu azьь koncuq sula polgan.

Po cetpes cyyldernin xaraazь-pile namnьn iştikki cьrьdььşkьn. massalьq azьldarь sula, nam kezigynnerinin polit. mederel. seremcileli araj cuga turar, cizee: Pajan-kol sumuzunda camdьk nam kezigynneri ijik-pe arattarnьn koşkar, xunazьn erge cok feodal idegetke kadarttьp turgan cyyl p a r. C a m d ь k, askь kaas, adь nam kezigyny, arttьnda arga xьmьs izer, a gьş-kьrьş yndyrer calgaa sadargaj coruk tar taa par polgulaar ijik-pe, ol tugajьnda namdan şьngьь temissel corudup turganь cetpes polgaş ɵske taa cyylderni eş Toka polgaş xɵj tɵleeerden iledip şygymcylep, tus konferenziden todargaj iledip temdeqleen.

Po pygyny parьmdalaaş, moon songaar ol pygy cetpesterni uzutkap. xamьk azьldь cedişkinni-pile corudar tugajьnda todargaj şьngьь toktaaldь yndyryp algan polgaş ol toktaaldь xerek kьrьnga kyyssedirin caa songutkan kozkomunun plenum kezigynneri, prezidiymy polgaş xɵj tɵleeeşter eş **Tokanьn** murnunga xyleenip algannar.

Tus kozuunnun nam kozkomunun plenumunga 13 kizi songaan polgaş olarnьn pir tugaar plenumundan caa songutkan prezidiymy 5 kizi: 1) **Amьrttaa**, 2) **Sunduj**, 3) **Keccil ool**, 4) **Şirisanaa**, 5) **Komвu** olarnь songaan. Prezidiym targazь eş **Amьrttaa** xeвeer polgan. Ьncangaş, po xynden egeleeş, xamьk azьldarnь xedeldirip, ARN 10 tugaar Uluq xuraьnga cedigeliq kelirin tus pyry xyleenip ap koncuq omak xɵɵtyq taraan. **S.**

Kьzьl-xoorajda kulturluq sadьq azьttьngan

Kьzьlda XOORXE-nin 1 tugaar magazinin caa kьlgan pazьnьnce kɵzyreri-pile po cьldьn 10 ajnьn 9-tan egelep sanaaşkьn corutkan, anaa kirişken eşter polza, TTK-nьn ceвylekcizi Kulmanof, sadьq kildizinin surgakcьzь Rispaş, oon angьda Tedjakin, Jynevic, Pilipof, Kolomьsof, Arttaa olar myn ajnьn 13-ke cedir sanaarьn polgaş caa pazьnga kɵzyryp ekkelgeş telgeerin tooskan.

Ьncangaş, koncuq caraş kulturluq sadьnь 14-te azьdarьnga captap turuвusta nam, cazaktьn paaştьncьlarь xyndyiyq eşter morlap kelgeş, myn magazinnin iştin sonuurgap kɵryp turar arazьnda magazinnin şuptu sadьqcьlarь mojnduruunda „№ 1 magazin" tep xalat tonnarьn ketkeş cьskaalьptarga xyndyiyq ьnak paaşьncьвьь eş Tokanьn piske cagьp cugalaanь polza, **anьjak kaadьrlar! Po caraş kulturluq turguzuunarnь paksьratpajьn, ulam caraş kulturluq poldurgaş, arat con-pile eptiq eeldek erestiq ekki sadьqlanar eşter!** tep pergen cagььn, pister adьş caskap xyleep algaş, tus tus sadьqcьlar sadьqlaar cerleringe tarap turup aldь.

Ol xyn 1 şak carttьkta 6 pɵlyktyn 10 sadьqcьzь 6611 akşa 42 kɵp. sadьqlaan. Moon ap kɵerge, pydyn xynde sadьqlaan polza, 24 000 akşa ana amьr kirer turgan ijik. Ьndьq polza-taa, moon songaar sadьqlarььstь ulam kulturzutkaş, sadьq saarьlgazьn coguur planьnga cedir kyyssedip şьdaar-pis.

№ 1 Magazin ergelekcizi

Maadьr-ool.

Yвyr-saвьr polganь-pile ьjadьp turdular

Eş Toka, Pii-xem kozuununun ARN-nьn 2 tugaar konferenzizin erttireri-pile pargaş, Turanda kooptun sklat, magazinnerinin iştin polgaş ьnda sovet xamaattьlarьnьn şkolazьn kɵryp, azьl pajdalьn tanьşkan.

Pir tugaarda-la kooptun skladьnga eş Toka kadь coraan ɵɵry-pile kire peerge, 5-6 kizi taptьq kьlaştazьr taa cer cok, xamьk paraannarьn ьnda-mьnda caza tьrtkьlap kaan, korum curum cok, xamьk pɵs, ton idik-xep tep cyвenin kьrьn toвurak tuqlaan—mьndьq koncuq pagaj poldu. Oon ьnaj sklattar iştinde paraan sup kelgen xaarzaktarnь cyq-le iştinden paraanьn uştup algaş ol xeвeer oktagьlapkan pir-le ozaŋ cyвe tur.

—Po-la xamьk cyвeni cyge aştap arьqlap, emge-seskeliq kьlbas cyвel anar?—tep eş Toka, ьnda azьldap turarlardan ajttьrarga, camdььzь xarььlaar-taa cyвe ььpas, camdььzь—septelge poop turar polgaş xynnyn paraan cazar poorga ьndьq poor cyвe tur-ijin—tep turdular.

—Paraan caskan sanьnda aştap arьqlap, emgelep seskelep ap turza kandьq cyвel?—tep ajttьrarga, xarьь peer kizi-taa cok poldu.

Oon sklat, magazinnin kazaazьnьn işti paza-la po cookta aştaвaan, pok-sak tep cyвezi anaa-la pir mal kazaazьnьn işti ьşkaş yвyr-saвьr cyвe cordu.

—Monu cyge aştaвas cyвel?... kazan aştaan-sler?—tep eş Toka ajttьrarga, onu xarььlaar kizi taa cok, anaa tula pergen turdular.

—Arьq-şeвer komistarь par-pe?—tep eş Toka, kozuunnun ulustarьndan ajttьrarga, camdьktarь „par poor-on" teer, camdьktarь „jozuluq turgus unmaan poor" tep xarььlap turdular.

Eş Toka ol-la corup turgaş, xamьk yвyr-saвьr cyylderni emgeliq-seskeliq kьlьp alьr tugajьnda polgaş kulturluq, arьq-şeвer, ylegerliq turarьn, paza arьq-şeвer komizьn turguzar, langьь komizьnьn azьlьn tirgizer tugajьnda sanaldarьn perip cordu.

Eş Toka magazin ergelekcizi Xaazьkpandan ajdь sadьp alьr toplanьn ajttьrarga paza pilвes poop turdu.

Ol-la corup turgaş, sovet xamaattьlarьnьn şkolazьnga paarььsta, arьq-şeвeri polgaş cer-le ylegerliq ekki tep cyвezi koncuq poldu.

Şkola ergelekcizi kizi eş Tokaga podunun azьl corudulgazьn polgaş şkolanьn pajdalьn cugaalap perip, xamьk-la cyylderi-pile tanьştьrьp turdu.

Şkola ergelekcizinin cugaalap turganьnda pir solun cyyl polza, Ɵɵkte kirip ɵɵrenir Tьвa şkola-pile xarьlzaa turguzup, şef jozuzu-pile tuzalazьp, xereezen ɵɵrenikcilerden arьq şeвernin pɵlyyn corudup, xьldьq muzuk polgaş ɵske-taa ojunnarnь kɵrgyzer tep turar-pis tidi.

Eş Toka ol corup turgaş, kozuunnun azьlcьlarьnga cyyn tugajьn cagьp coraan tize, sovet xamaattьlarь-pile, ьlangьja şkola uluzu-pile ekki xarьlzaanь turguzup. olardan yleger ap ɵɵrenir coruk koncuq cugula polgaş cerle olarnьn ekki ylegerin azьqlaarь cugula polur tugajьn sagьndьrьp, sanal pergileen.

Sagьndьrar cyyl polza, kooptun azьlcьlarь sler. podunarnьn azьlьnarnь emge-seskeliq, arьq şeвer turguskan polzunarza, eş Tokanьn ajttьrььnga tulвas xarььlap turar ijik-sler. Slernin ol cetpes azьlьnar xyndylyq paaştьncьвььstьn murnunga koncuq-la epcok poldu—kɵrdyner-pe!

Mьndьqnьn tɵlcezinde, ol cetpes yвyr-saвьr cyylderinerni emgelep-seskelep, arьq-şeвer, kulturluq ylegerliq turar tugajьnda eş Tokanьn cagььn kyyssedip kɵryner. Medeelekci.

Caa oruk azьttьnьr tur

Curttuŋ pydyrykcy kyzyn pedidip, azьl-agьjnьŋ kol adьrь polur maldьŋ azьlьn sajzьradьrьnga kol tuza polur teep-nepteredir coruktu coguuru-pile sajzьradьp, oruk tuduuşkunun kalвarttьr tugajьnda cazak. namdan cugula tep kɵryp sagьş salganь-pile, paza ol corukka Uluq Sovet Respuвliktьŋ pottuq tuzalaanь-pile TAR-nьŋ iştinde uluq-uluq oruktar kajgamcьk polвaazьnь-pile azьttьnьp turar.

Cizeeleerge: Kьzьl-xooraj-pile SSRE kьzьgaarьnьŋ arazьnda kandьq-taa maşinalar karzьp solcup mannazьp turar cazaqlьq taş oruktu tɵgerip turar tur. Ol oruktu kььp kelgenin cerinin peertti polza. murnunda caŋgьs pottaŋ aattьq kizi azar aaj-cok, ozan-cotkan, xorum taştьq uluq tajgalarnь puza cire kazьp kelgenin kɵryp kɵɵrge, mьndьq eвeeş xuussaa iştinde tɵgerer tep podaarь koncuq perge polur tur. Ьlangьja paraan polgaş erttem kulturnuŋ uluq tuza amcьzьn tyn-xyn cok şuudup turar Uluq Sovet Respuвlik-pile araвьsta mondak poop cьdar perge tajgalarnь şak mьncaaldьr kazьp turgan, kajgamcьktьq oruktu azьtkanьn kɵrgeş, meeŋ sagьş-sektilim kɵdyrlyp kelgeş, pizip algan şylykcygezimni ergim eş ɵɵrymge tьŋnadьjьn:

Taq-taqnьŋ kьrь-pile
Tazьl, xorumnu puza coruj
Cazap kaan xooşpa-teq
Cadьp kaan şala-teq
Yzeq oruktu azьtkanьn aar
Yletpyrccin connuŋ kyzyn aar.
Amьraldьq curttalganь tudar tep
Arttьŋ sьnnьŋ oruun kazar tep
Cazaktьŋ carlьь kyysselip tur
Caa oruk azьttьnьp tur.
Puluttuq teernin adaa-pile
Pudulgaktьq tajganьŋ kьrь-pile
Uşkan kuştuŋ tyrgeni ьşkaş
Uluq-xemnin şapkьnь ьşkaş
Karьştьr soluştur mannatkan
Kattьrzьp xɵqlezip caŋnaşkan
Ooldun kьstьn omaan aar
Oran curttun taptььn aar
Tɵŋgeliktiq Tɵgeni azьldьr
Tɵɵrekteldir xaldьr—
Cьccaannьŋ tьnьn tьnzьdьr kaap
Cьndьnajьndьr maŋnadьr kaap
Kara cernin ьraan kɵɵrge
Karьş kulaş cььrlьp keer
Xattьn ezin cьвanьnga
Karakta ujgu sergep keer—
Cьgaldьq caagaj curttalganьŋ
Cьgap kelgen xereccizi ol
Uluq caagaj tektimcenin
Ulazьp keer oruu ol.

Sarьq-ool.

37 cьldьŋ yrezinin peletkeeş, ekki şьqzaalьŋar

TAR cazaa cьl pyryde arattarga yrezinni taşkaartьan sɵɵrtkeş, xɵj sannьq akşa-mɵŋgynny carьqdap turar tur. Şьnьnda ap kɵɵrge, arattar yrezinni curt iştinden peletkep ap şьdaar uzurluq turgan ijik. Yrezinge carьqdaar akşanь curttuŋ kultur turguzuuşkununga xereqleen polza, curttuŋ ekonomunuŋ kamnalgazьnga onza cugula polur-ijik.

Kyrynden cьl pyryde-le yrezinni ciik erttek-pile peletkep turar poorgu. camdьk arattarda koncuq cetpes pajdal par, cyl teerge. kyryneden tuzalaar-la polgaj teeş yrezin şьqzaвas tur.

Po pajdaldь moon songaar cok kьlgaş, arattar pottarь yrezinni şьqzap alьr uzurluq. Pir eвes yrezin cok kizi polza, par cerinden sadьp alьrь cugula.

Yrezinni kandьq janzь şьqzap azaap alьr tugajьnda sagьndьrьq:

1. Ekki pьşkan caagaj polgaş pьrttak cok, ɵlвeen taraanь yrezin kьldьr şьqzap alьr uzurluq.
2. Yrezinni xereqleeringe cedir şьqzaar polgaş arьqlaar, arglьq polza, taraa arьqlaar maşina-pile arьqlaldьrь cugula.
3. Maşina-pile arьqlaarda ekki yrezinni arьqlaar, yrezin podu uluq polgaş cьdьq eвes, arьq ekki turar, karara pergen yrezinni şьqzap polвas, cyge teerge, ɵlgen ijik-pe, cok polza, edyp paksьraan taraa kararar, ьndьq yrezin xerek cok polur uzurluq.
4. Yrezinni şьqzaarda kurgaq cerge ijik-pe, anmaarga şьqzaar, xɵj taraaga kadьr polвas, cerge xɵɵp polвas.
5. Cazьk, namdan tarьlganьŋ şɵlyn kalвarttьr tep sorulganь sadьp turar cyвe polganda yrezinni po cьlьn caşkanьndan xɵjny şьqzaar.
6. Taraa arьqlaar maşinanь kozuunnarda kedee azьl-agьj skladьrdan xɵj ulus eвileldezip algaş ijik-pe, azь tus tus kiziler xɵlezilep ap polur tur.
7. Yrezinni şьqzaaş yner, ynmezin pyzyreвes polza, adьş işti xireni algaş, Cadaanada „Cyrmittazь" attьq kɵdee azьl-agьjnьŋ ylegerliq stanzьnga şincidip polur. Ylegerliq stanzь ol yrezinni xyleep algaş, yrezin polur, polвazьn xarььlap perip şьdaar tur. Pir eвes arat pygydezi yrezin şьqzaar tugajьnda agronomnun po cagььn kyyssedir polza, 1937 cьlda yrezinniq turar polgaş caagaj ynyştyq taraanь ap polur tur.

Mal-cer ministerinin
sekreteri **Torzu.**

Mal-cer ministerinin
agronomu **Lenkof.**

Kezigyn Cadamвanь aj tiвes polza, cagьrga cok paardь

Uluq-xem kozuununuŋ Caa-xɵl sumuzunda namnьŋ kezigyny sarьq Cadamвa teerzi, po cajьn taanda koncuq tyrzoktanьp cajladь-am. Po polza, kyrynenin pьzancь kaadьrь poop turgaş, 35 cьlda canьp kelgen kizi cyвe.

Am araga işken sanьnda-la uluska calcььr kizi tur-po. Cizeeleerge, arвan targazь polgaş podunun akkьzь polur Condannь ɵlyrer-men tep pir kьzanьp turdu, Kьzьl-taq sumuzu arat Taptakkajnь şarь accьlaarьmga perвedi teeş paza pir kьzanьp turdu. Paza kozuundan azьlcьnga xereqleerge, „Sumu sekreteri Xajdьp, arвan targazь Condan olar ьncap tur poor, olar ijini ɵlyryp kaaş, kajnaar-taa polza arlь peer men" tep calcьp coraan. Oon-taa ьnaj eş-ɵɵrynge kьzanьp, uzur tyrzy cok pajdalьn kɵrgyzyp coruur tur.

Kezigyn Cadamвaa nam talazь-pile xemceq kɵrgyspee-ce xorzok.

Pulak.

Kьzьldьn kattьşkan şkolazьnda ARN yyrynyn cajgь azьlь

1935/36 өөredilge csьnda Kьzьldьn janzь-pyry şkolalarьnga өөrenip turgan nam, areve kezigynneri polgaş engiin anьjaktar po csldьn 6 ajnьn 1-den egelep uk surguulunun kьşkь өөredilgezin tөgergeş, kөdee kozuun, sumular-ce camdьktarь praktikalap corutkulaan polgaş camdьь tьştanmь-şaan, xamaarzьr kozuun, sumuzunga tus tus azьldь kьlьrь-pile xyleenip algaş yngyleen.

Olarnьn 9 ajnьn 1-ge cedir kьlgan azьlьnьn tynnelin ap kөerge, praktik azьlьnga yngen surguuldar pottarьnьn tus tus өөrenip turar ertteminin aajь-pile xerek kьrьnga xo'u-pile tudup, karaa-pile kөryp eleen pottuq azьl corutkan:

1. Mal emcizinin surguulundan 10 nam kezigyny, 5 areve kezigyny, kattьşkaş 15 kizi 6 kozunga praktikalap coraan, olar kolduunda maldьn sap (camь) aarьь-pile eres temissezip, cslgь maldь malejin tep suuk em-pile şincip coraanьn manaa san-pile kөrgyzerge:

Kozuunnar attarь	Coraan kizi sanь	Malejin tep em-pile şinceen csligь sanь	Aarьq polganь	Xemceq ap elyrgeni	Seziqleeni
Uluq-xem kozuunu	4	8896	—	—	15
Cөөn-xemcik .	4	9923	—	—	8
Parььn-xemcik .	3	8293	3	3	5
Pii-xem .	1	1395	2	2	12
Tees-xem .	2	1640	—	—	16
Tandь kozuunu	1	299	—	—	—
Şuptu	15	30.446	5	5	132

Ystynde sannardan ap kөerge, maldь şinciir talazь-pile eleen cediişkinniq polgan. Ьndьq polzataa camdьk eşter maldьn aarььn pilip algaş, onu kadьk maldan angьlaar talazь-pile azьl corutpaan, ol polza, cetpes azьlga sanattьnar tur. Oon angьda aar-saar aarьqlar-pile paaş udur temissezip, emneen malь 12.598 paaş, maldьn xaldabьrlьq aarьqlarь-pile temissezir tugajьnda 3136 kizige tanьdьlga azьlь corutkan.

Ol azьldap coraannarnьn iştinde teere azьldaan eşter polza: Uluq-xemge coraan nam kezigyny Kaan-ool 2360 paaş mal şinceen, paza ьnaar coraan nam kezigyny xereezen Şөjdek 2237 paaş mal şinceen, CXK-ga coraan nam kezigyny Cambal 3198 paaş mal şinceen, paza eş Mandak 2864 paaş mal şinceen. Ystynde eşter polza, pottarьnьn praktik azьlьn ekkizi-pile kьlgaş, surguulunun ceringe coguur өjynde cedip kelgenner.

2. Tьvanьn nasional tьl piziin arat conga telgeredirin parьmdalaaş, paşkь surguuldarьndan 41 kizini kөdee sumularga cajlaq şkolalarь paşkьladьp yndyrgen. Olarnьn iştinde nam kezigyny 4, areve kezigyny 34, engiin anьjaktar 3—mьndьq 41 kizi TARnьn 9 kozuununga pargьlaaş kyyssetken azьlь polza, kolduunda cajlaq şkolazьnga paşkьlap cajlaannar.

Olarnьn cajlaq şkolazьnga өөretken kizilerin kөerge: TXK-ga 6 paşkь 255 kizi, CXK-ga 7 paşkь 214 kizi, UXK-ga 6 paşkь 198 kizi, Tandьga 2 paşkь 63 kizi, Pii-xemge 4 paşkь 158 kizi, Tees-xemge 6 paşkь 28 kizi, Tere-xөlge 2 paşkь 99 kizi, Kaa-xemge 4 paşkь 173 kizi, Tozuga 4 paşkь 233 kizi, şuptu 41 paşkь 1674 kizini өөretken.

Po ystynde sandan algaş kөerge, paşkь surguuldarь өөrediq talazь-pile polgaş podunun ertiem piiiinin talazь-pile eleen uluq cedilgeliq polgan, ьlangьja SSRE-niq Ojrat-tura - xoorajьnda Tьva surguuldarnьn cagaazьnьn xarььzьnga..., Pister! Tьvanьn caa өzyp xөqгyp xьp olurar kultur revoluzunun pir kьpsьkcьzь poop şьdaar pis"... tep kьjgьrььn amdьgaaştan egelep kyyssedip turarь ol tur.

Myn paşkьlarnьn iştinde eşter Xapcьk, Pujan, xer. Manzьrьkcь, Гумвуу, Cadamba, Xyreştiqвej olar pottarьnьn onaa'gazьn ekkizipile kyyssedip coraaş kelgenner.

3. Kizi emcizinin surguuldarьndan 5 kizi praktikalap azьldaan, olarnьn emneen kizizinin sanь 390 polgan.

4. Solun parlalganьn azьlьn kalbarttьr teeş podunun ekki turazь-pile azьldap coraan nam kezigyny 7, areve kezigyny 16, olar 255 kizige solun cagьtkan polgaş oon xuuduzunun sanь 265.

5. Maldьn kьşkь cemin peletkeer tugajьnda kөdee arat connun orttuzunga massa- tajьlвьrlьq azьl corudup, sumu, yyrlernin azьlьnga tuzalaşkan nam, areve kezigynneri 88 kizi, ekki turapile kөdee arat conga tьva pizik, san paşkьlap coraannar 34, olarnьn өөretken kizizi 608. Oonpile kadь sumu, yyrlernin xanazьnьn solununga 32 kizi kirzip tuzalaşkan polgaş 89 xana solunun yndyryşken. Kizi, maldьn tanzьzьnga 32 kizi kirzip tuzalaşkan.

Ystynde cediişkinner-pile cergeleştir cetpes cyyl polza, uk surguuldar kөdee-ce tarap ynyp turar tuşta, nam, areve yyrlerinden pөlgaş surguuldun ergeleer cerinden, kysky surguul egeleeşkiniden ozaldap polbas tep kaaş takpьr cagьp turganьn uttup algaş, surguul yjezinde ozaldap keep turar turlar: Mal emcizinin salвьrьndan 2 kizi 4 xonuk tudaan, nam salвьrьnьn surguulundan 13 kizi tudap kelgen polgaş amdьgaa cedir mьrьnaj kelвeen ulustar par: UXK Kьzьltaq sumuzu namnьn oralakcь kezigyny Tanzьrьn, TXK Cьrgalandь sumuzu nam kezigyny Jonzak olar mьrьnaj kelвeen.

Moon songaar şak po ьşkaş surguulunga sonuurgal cok, xonuk şөleezin erttirer, curum sagьlgazьn pьzьq tulpas nam, areve kezigynneri-pile yyrerestiq temissel corudar appaar uzurluq.

Kattьşkan şkolada nam yyrynyn targazь Sendazь.
Sekreteri Orttun-ool.

MAR-nьn tөleezi Mancuur tep stanzьda cede pergen

Ulaan-paadьrdan, oktaвrnьn 3-te (Sovet Eвilelinin temir udazьn medeezi xuraar cerinin medeezi-pile).

MAR cazaanьn medeezinden kөөrge, Mool-pile Manzougo arazьnda kьzьgaar ajttьrьqlarьn taarьştьvar tugajьnda Manzougonun tөleezi-pile tomaktazьr konferenzi xuralga paarь-pile MARnьn tөleeleri aattangaş, oktaвr ajnьn 2-de Mancuur tep stanzьda cede pergen turlar. Anaa myn xural erlken csligь ьşkaş xuraldap ertter.

(„Pravda" solundan).

Solcurda namnьn polit. cьrьdььşkьnь azьttьngan

Cөөn-xemcik kozuununun Solcur sumuzunda namnьn 14—15 tugaar yyrlerinin canьnda namnьn polit. cьrьdььşkьnьn 36 csldьn 10 ajnьn 6-dan egelep өөreniri-pile, Xandagajtts, Poro-şajda 2 pөlyk turguskan.

Po cьrьdььşkьn pөlgymnerinin kol өөrenir cyylderi polza: ARN TK-nьn 2,3,4 tugaar plenumnarьnьn toktaaldarь, TAR Picce xuralьnьn 3,4, 16 tugaar sessilerinin toktaaldarь polgaş Ulustun 8 tugaar Uluq xuralьnьn tөөgylyq toktaalь, „Cazaktьn kol medeezinin" iştinde cazaktьn ajttььşkьn toktaaldarь polgaş sannьn tөrt argazь, piziktin janzь pyry cyylyn өөrenir.

Moon murnunda namnьn polit. cьrьdььşkьnьn sumular iştinde aal pөlyktөp turgustungan pizik pөlgymnerin ol tөp pilip turgan. Ol tugajьnda nam kozkomunun tuandьrganь-pile myn yyrlernin tergiilekci xuralьnga namnьn polit. cьrьdььşkьnь-pile pizik pө'gymynyn arazьnda ьlgaвьrьn tanьştьrьp peerimge, ol xuraldan koncuq өөryşkylyq xyleep algaş, tuguruşkanь polza:

Xandөgajttьda namnьn 14 tugaar yyrynyn canьnda sumunun alвan xaarlarь, nam, areve yyrlerinin tergiilekci kezigynneri, OKTE, RTO yyrlerinin targalarь paaştaaş 17 surukculuq pir pөlykty turguskan. Oon paşkьlarь Camьjan, Ijma, pөlgym targazьnga Xajlьn-ool olarnь tөmujladь. 7 xonukta pir udaa kicceeldeer.

Poro-şajda namnьn 15 tugaar yyrynde 13 surukculuq pir pөlgym, paşkьlarь Lopsan, Paazan, pөlgym targazь Tamdьn olarnь tomujlaan. 7 xonukta pir udaa өөrenir polgaş namnьn polit. cьrьdььşkьnьnga pottarь tepşip algaş, aal pөlyktyn aajьn parьndalap turgustungan pizik pөlgymneringe uluq idiişkin peer tep cugaalaşkannar.

Mьncangaş meen idegeerim polza, po caa azьttьnьp turar namnьn polit. cьrьdььşkьnьnьn şьnarьn sajzьradьp, tus tus өөrenir teeş podunarnьn padьlap algan plan programьnarnь yspejin, kicceelinernin şak minudun tudatpajьn turgaş, pizik pөlgymynyn azьlьn şьnarzьdar corukka ekki tuzalazьr uzurluq tur.

Sugakcьlap coraan Puga.

Tөve-xaja sumuzunuq kesken sigeni

Cөөn-xemcik kozuununun Tөve-xaja sumuzunun pygy conu ertken 1935 csлda 153 ga sigen kesken. Oon xөppeeni—5570, saraadь—134, puudu—27850 turgan, saвan, sigen kattьşkaş—30.350 puut polgan.

Am po 1936 csлda 246 ga sigen kesken. Oon xөppeeni—8246, saraadь—244, puudu—40.230 polgan. Arattar sigenni am-taa azaap ap turar.

Po polza, 9 ajnьn 20-ge cedir tynnel tur.

Taraanьn saвanь tooza cecce azaattьnmaan cyвe tөleede, po sanda kirвejin pargan.

Tokkur-ool.

Xyrвeştejni xoojlu tyrym jozugaar xemceq alzьn

Tandь kozuununun Mezegej sumuzunun targazь Xyrвeştej teerzi, po 36 csldьn turguzunda iji kadajlьq poop keldi. Cyl teerge, podu kadajlьq xirezinde Xadьnda aşşaa өlgen Najdan tep kadajga carttьk csl xirede turup keldi, ol arazьnda podunun kadajьnda-taa turar-la, Najdan kadajnь-taa kadajlanьp turar—mьndьq iji kadajlьq targa tur-po.

Iji kadajlьq kizi turup polurpe?—okta polвas polgaj. Podu polza, xoojlu tyrymny kamgalap, arat conga ekki pajdaldьn ylegerin kөrgyzer kizi podu-pile turgaş, iji kadajnьn arazьnda magan ьşkaş koldaajttap corup turarь ulustun xoojlu tyrymynge kancap-taa taarьşpas polgaş revolustuq cazaktьn sorulgazьnda pir-taa cok, xarьn xoralьq cyyldyn pireezi polur.

Mьndьq tөleede, Xyrвeştejni xoojlu tyrym jozugaar kadьь-pile xemceq kөrgysse coguur.

Moon murnunda „Şьn" solunda iji-taa udaa Xyrвeştejnin azьlь sula tөp pizip turgan polgaj, ol cyyldyn şьn, megezin kozuundan cyge am-taa ileretpeen cyвe irgi? Ьncaardagь pajdalь-plie amgь xereen kadarga azьlga-taa turguzar xire eвes kizi tur. Kьzьl-xaja.

Xajьran taraanь-aa!

Uluq-xem kozuununun Caaxөl sumuzunda „Stalin" tөp attьq MAE, po 36 csлda tus MAE-nin orttuzunga 1½ ga cinge-taraa taraan. Ol taraa 10 azьq parвa ceder xire koncuq ekki yngen taraa cyвe. Am myn MAE pottarьnьn xuuda taraazьn tem-pile azaap algaş, temgi orttuzunda xөrengi taraazьn cerge kaqgaş malga cidirtken tur.

Uk taraanь con sadarga-taa, kьlgaş carttьk kezіin pereeli teerge-taa MAE targazь Kenden culup kьlьp alьr ulus-pis tөp uzadьp csldьrьp turza-turza, am cerde kaqgan tur.

Uk taraanь tarььrda kizige-taa, malga-taa cem polur-la ьjnaan teeş şyydөp taraanь cugaa-cok poldur. Am xajьran taraa cygetaa azьk polвajьn pargaнь ol tur. MAE-niq koncuun-aa! Egeerttinmes taraa tarьp algan ulus polza, cerge kaarьnьn ornunga өske arattarga peripse kandьqьl?

Po MAE-nin pagaj yleger pajdalьn kөrgyzyp turarь ol tur. Kajьn ьndьq egeerttinmes taraa tarьp algan tөp olar. Ol yjede sumu cerinden uk MAE-ge ekki sagьndьrьqdan pergen polza coguur. Am po MAE-nin targalarьpile cugaalaşsa polur. Pulak.

Toktaalьn kyyssedip turlar

Elegeste „Toka" kyrekonomunga po csldьn 10 ajnьn 1-de profes kezigynnerinin kalвak xuralь polgan. Anaa profes tөp cөвylelinin prezidiymyn toktaalьn tanьşkaş, tөp-tarьj kirip өөrenir şkola turguzar tөp pottarьnьn sanalь jozugaar toktaalьnga şьjьp algan. Onu parьmdalaaş, myn kirip өөrenir şkolanь po csldьn 10 ajnьn 5-ten egelep, 45 өөrenikciliq azьtkan, olarnьn iştinde: xereezen 17, er 28, nam kezigyny 9, areve kezigyny 13, profes kezigyny 12, RTO kezigyny 18, OKTE kezigyny 19. Olarnьn tьva pizik-pilirin ьlgaarga: ekki cok, orttumak 17, adak 27, pilвes 1.

Ystynde өөrenikciler moon songaar pottarьnьn curumun pьzьq tutkaş, cangьs-taa şakminut xozudaвajьn turgaş, өөredilgenin planьn toldur kyyssediiinge sorulga salьr uzurluq.

Paşkь M. Lamazьk.

Tьnnadьq

Moon murnunda yngen №79 (580) „Şьn" solunga tiin polgaş toorgunu 10 ajnьn 1-den egelep өlyrer tep candьr pizeenin №80 (581) „Şьn" solunga cazaan polgaj. Tiin-pile toorgunu cer-le 10 ajnьn 20-den egelep, 2 ajnьn 1-ge cedir өlyrer tep paza kattap carlaar tur. Mьndьqnьn tьleezinde, ancь con po ajьtkan xuussaanь parьmdalaza coguur.

Cazalga

Oktaвr 14-te yngen №80 (581) „Şьn" solunnun pir tugaar arnьnьn songu iji oduruunun orttuzunda Pii-xem kozuununun telegramь Parььn-xemcik tep castьna pergen tur. 10 a. 11-de Pii-xemniq nam konferenzizi erlken tur, Parььn-xemciktiq am poop turar.

Parььn-xemcik-pile Pii-xem kozuunnarьnьn adьn xuraangajlap piziirge „PXK"—mьndьq tөmej polur tөleede, onu pydyn sөs-pile piziir teeş Parььn-xemcik tepken tur. Camdьk kөdeeden suq ol kozuunnarnьn adьn xuraangajlap kaan materialdar keerge, sumularьndan ьlgap pilip alьr appaar tur. Kajь-taa eş-өөrler ol kozuunnarnьn adьn pөdyn sөs-pile piziiri cugula tur

70 xire csqlьp kelgen

Cөөn-xemcik kozuununun Xajьrakkan sumuzunda kirip өөrenir şkolanь po csldьn 10 ajnьn 3-te azьtkan, anaa өөrenzin teen planьndan 70 %-zu csqlьp kelgeş, uk өөrgedilgezin egeiej pergenner

Paşkь T Syryn.

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Cidiriq: Po 36 csлda (aj, xynyn pilвes tur-men) podumnun olurar pazьqьmga tөpterler arazьnga csikan tugaarьn pilвezim 2 tugaar csldьn-taa, 3 tugaar yzer csldьn-taa xoluj 500 azьq akşanьn ovligazьnьn bankьga şьqzatkan kvitanzьzьn cidirdim. Am onu kyş cok poldurup canaar tur.

Şagaan-arьqda
OKŞC tөleezi SARbQ-OOL.

Kьzьl-xooraj Tiraz—3.150. Kyrynenin 1 tugaar tipografь